

Socialdepartementet

s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sof@regeringskansliet.se

Remissyttrande över promemorian DS 2024:30 -
En lag om insatser inom socialtjänsten till
vårdnadshavare, barn och unga när samtycke
saknas (LIV)

S2024/02012

**Insatser i öppna former och särskilda föreskrifter till
vårdnadshavare när samtycke saknas**

Utredningens förslag i denna del bygger på goda intentioner att stärka skyddet för barn och unga i utsatta situationer och att ge socialnämnden förutsättningar för att ingripa på ett tidigt skede. Enligt kammarrättens mening finns det emellertid skäl att ifrågasätta om insatser i öppna former kommer att kunna genomföras på ett meningsfullt sätt om vårdnadshavarna inte samtycker till dessa och inte är mottagliga för förändring. Att ytterligare tvångsbefogenheter för socialtjänsten skulle vara verkningsfulla åtgärder för att öka mottagligheten hos vårdnadshavarna kan också ifrågasättas och det saknas entydiga belägg för detta i utredningen.

Det anges i utredningen att införandet av LIV inte ska påverka den grundläggande principen om att socialnämndernas insatser i första hand ska ges på frivillig väg. Som nämnts innebär förslaget samtidigt att socialnämndernas tvångsbefogenheter utvidgas. Följden av detta kommer att bli att antalet mål om överklagade vitesförelägganden och utdömande av vite kommer att öka i en omfattning som är svår att bedöma. Utredningen har också identifierat risken att beslut enligt den nya ordningen kan försvåra samarbetet mellan socialtjänsten och vårdnadshavare. Förslaget kan därmed komma att få en kontraproduktiv effekt. Det kan samtidigt också ifrågasättas om det inte är enklare för socialnämnden att ansöka om vård enligt LVU i stället för att driva en process i domstol om utdömande av vite.

Med beaktande av de kostnadsmässiga och övriga konsekvenser som förslaget innebär bör frågan om den föreslagna ordningen i tillräcklig utsträckning kommer att medföra den avsedda effekten utredas och analyseras ytterligare.

Tillfällig föräldrapenning

Kammarrätten instämmer i utredningens bedömning att det finns ett behov av att underlätta och möjliggöra för föräldrar att ta del av insatser i öppna former och tillstyrker förslaget om att införa en rätt till tillfällig föräldrapenning vid deltagande i insatser i öppna former beslutade av en socialnämnd.

Insatser i öppna former och särskilda föreskrifter till barn och unga när samtycke saknas samt elektronisk övervakning

Enligt förslaget ges socialnämnden bland annat möjlighet att besluta om nödvändiga insatser utan samtycke från vårdnadshavaren eller barnet själv om denna är över 15 år, om det finns en risk för att barnet eller den unga exempelvis utvecklar ett missbruk eller involveras i eller ägnar sig åt brottslig verksamhet. Dessa insatser kan kompletteras med särskilda föreskrifter, såsom en skyldighet för barnet eller den unga att vistas i bostaden under vissa tider. Efterlevnad av en föreskrift om att vistas i bostaden föreslås kunna kontrolleras med hjälp av elektronisk övervakning när det gäller barn över 15 år.

Kammarrätten anser att det finns oklarheter i utredningen när det gäller hur bedömningarna ska göras av om barnet eller den unge riskerar att utveckla ett visst beteende och om tvingande insatser ska anses nödvändiga för att förebygga sådan utveckling.

Vad gäller elektronisk övervakning är det vidare något som idag främst används som ett straff och det kan ifrågasättas om elektronisk övervakning i förebyggande syfte på det sätt som föreslås är ett proportionerligt ingrepp i den enskildes frihet. Detta särskilt med beaktande av den oklarhet kring riskbedömningen som hänvisas till ovan och att risknivån för att besluta om tvingande insatser är låg. Av utredningen framgår också att möjligheten till elektronisk övervakning avskaffades i Danmark, bl.a. på grund av att det inte ansågs vara rätt väg för att förebygga kriminellt och asocialt beteende och att karaktären av sanktion kan bidra till ytterligare stigmatisering av barnet eller den unge.

Handlägningsfrågor i domstol

För det fallet att LIV införs instämmer kammarrätten i utredningens bedömning att prövningstillstånd bör gälla vid överklagande till kammarrätten med stöd av bestämmelserna i lagen och att nämndemän inte bör ingå i rätten vid handläggningen av målen i kammarrätten. Kammarrätten tillstyrker därför förslaget i dessa delar. Kammarrätten tillstyrker även förslaget när det gäller rätten till muntlig förhandling och offentligt biträde.

Kammarrätten har i övrigt inte några synpunkter på förslaget.

Detta yttrande har beslutats av kammarrättspresidenten Jörgen Nilsson, kammarrättsrådet Niclas Falkendal och tf. kammarrättsassessorn Lena Schreiber, föredragande.

Jörgen Nilsson

Lena Schreiber